

Argentinië

Een Beetje Anders

Een reisgids voor de
koningin en haar gevolg

Maart 2006

Comité Argentinië Een Beetje Anders

Nederland

Colofon

Redactie: Mel van den Berg, Hugo Beunder, Marieke van Lubeck en Alejandra Slutzky

Vormgeving: Ashraff Tashta/SP

Omslag: Jose Eduardo Gallardo

Comité Argentinië Een Beetje Anders

Nieuwe Herengracht 29

1011 RL Amsterdam

Tel. +31 (0)620 728 610

e-mail: staatsbezoek@hijos.nl

Schrijvers:

Prof. Mr. Theo van Boven: Directeur mensenrechten van de Verenigde Naties 1977-1982.

Mies Bouhuys: Schrijfster en voorzitter Steun Aan Argentijnse Moeders (SAAM)

Jan van der Putten: Schrijver en China consulent.

Roelf Haan: Voorzitter van de Stichting Nationaal geschenk Mensenrechten Argentinië.

Saskia van Drunen: Wetenschappelijk medewerker aan het CEDLA.

Achtergrondinformatie en links naar sites met meer informatie is te vinden op:

www.staatsbezoekargentinie.nl

Tevens zal daar nieuws rond het staatsbezoek te vinden zijn.

De totstandkoming van deze resigids is mede mogelijk gemaakt door steun van XminY Solidariteitsfonds en de Socialistische Partij.

Inhoud

Welkom in “een beetje anders” Argentinië-----	4
Kaart-----	5
Nunca Mas (Nooit Meer) -----	6
Over Dwaze Moeders -----	7
Abuelas Plaza de Mayo -----	8
Cooperativa de Mujeres Artesanas de la Villa 31-----	9
In Vogelvlucht -----	10
Santa Fe-----	11
De Suikerplantages van Ledesma-----	12
Mendoza -----	13
Fabriek Bruckman-----	14
Castelar en INTA -----	15
Door Buenos Aires -----	16
El Olimpo, Floresta, Buenos Aires-----	17
ESMA -----	19
Alle ogen zijn op U gericht-----	20
La Plata-----	21
Economie in grote stappen -----	22
Het doel van de civiel-militaire coup van 24 maart 1976 -----	23
Bossen voor Nederlands Veevoer-----	25

Welkom in 'een beetje anders' Argentinië

Welkom in dit mooie weidse land! Bijna drie miljoen vierkante kilometer (dat is 66x Nederland), 3300 km lang (dat is van Amsterdam naar het midden van de Sahara), aan de westkant geflankeerd door het hoge Andesgebergte wat de grens vormt met Chili, en aan de oostkant grenzend aan de Atlantische oceaan. Verder grenst het aan Bolivia, Brazilië, Uruguay en Paraguay. De hoogste berg van Amerika is de Aconcagua van 6960 meter, deze ligt ten westen van Mendoza.

Argentinië telt veertig miljoen inwoners waarvan 97% van Europese, meest Spaans en Italiaanse afkomst is. Slechts 3% is van Indiaanse of gemengde afkomst (Mestiezen). De voertaal is Spaans.

Al met al voldoende ruimte om met zijn allen in rust samen te leven, zou je denken. Helaas, dit is niet helemaal waar. De naam Argentinië roept bij velen nog altijd direct nare gevoelens op, herinneringen aan de zwarte periode van het generaalsregime van 1976 - 1983.

De staat Argentinië bestaat nog niet zo lang; in 1820 is de onafhankelijkheid van Spanje uitgeroepen.

Wij wensen u een prettig en nuttig verblijf in dit bijzondere land.

Belangrijke alternatieven voor het staatsbezoek 2006

Nunca Mas (Nooit Meer)

Theo van Boven

Met het staatsbezoek van Hare Majesteit de Koningin aan Argentinië wordt in verschillende opzichten geschiedenis geschreven. Een historische gebeurtenis aan Nederlandse kant, met vers in het geheugen het 25-jarig jubileum van het koningschap van de Nederlandse vorstin. Maar ook een historische gebeurtenis aan Argentijnse kant, in het besef dat Argentinië door een diep en duister dal is gegaan, gekenmerkt door misdrijven tegen de menselijkheid (1976-1983). In die jaren van verderf en verdwijningen zou het staatsbezoek ondenkbaar zijn geweest.

Argentinië heeft belangrijke stappen gezet om met dit donkere verleden af te rekenen. Het rapport “Nunca Más” van een officiële onderzoekscommissie, na de val van het criminele militaire bewind ingesteld, kenschetste de militaire dictatuur van Videla c.s. als de grootste tragedie uit de Argentijnse geschiedenis, en de gruwelijkste. In 1985 werd in Buenos Aires het grote strafproces gevoerd tegen kopstukken van de militaire junta, een proces dat appelleerde aan het collectieve geheugen van ontvoeringen, martelingen en verdwijningen. Daarna werden wankelende stappen heen en weer gezet op het pad van onrecht en recht, zoals de invoering en de latere nietig verklaring van wetgeving die aan vervolging en berechting van begane misdrijven een halt toeriep. Op internationaal niveau ontpopte Argentinië zich als één van de stuwende krachten achter de oprichting van het Internationale Strafhof en vond daarbij Nederland aan zijn zijde.

Maar toch, het verleden is niet voorbij. Nog steeds overheerst in Argentinië straffeloosheid (impunidad). Nog steeds zoeken tal van verwanten en vrienden van verdwenen personen -moeders, grootmoeders, kinderen- vertwijfeld maar ook vastberaden naar waarheid en gerechtigheid. Met organisaties en instellingen waarvan zij deel uitmaken en die hen steunen, gaan zij vasthoudend door totdat hun roep om gerechtigheid en hun claims op rechtsherstel worden verwezenlijkt. Het staatsbezoek vormt een unieke gelegenheid deze slachtoffers van een donker en onvoltooid verleden een hart onder de riem te steken en hen in woord en daad ons medeleven te betuigen. ■

Over Dwaze Moeders

Mies Bouhuys

Majesteit,

Nu u zo'n ongelukkig moment hebt gekozen voor een officieel bezoek aan Argentinië, namelijk in de week dat miljoenen Argentijnen herdenken hoe dertig jaar geleden een niets ontziende junta een periode van verschrikking voor het gehele Argentijnse volk inluidde, zou ik u, om die verkeerd gekozen datum toch zin te geven, mee willen nemen naar het Huis van de Moeders van het Plaza de Mayo in het hart van Buenos Aires.

Officiële plichtplegingen zijn niet nodig. Woorden ook niet. Stilstaan voor die ene muur in het huis van de Moeders is voldoende. Waar u in uw leven ook gaat, die muur, overdekt met foto's van jonge vrouwen, mannen, kinderen, baby's zelfs, zal u bijblijven zoals hij in mijn geheugen en dat van duizenden anderen gegrift staat. Ze blijven ons aankijken, de verdwenenen, de dertigduizend, met geweld van huis gehaald, op weg naar werk of school van de straat gegrist, gemarteld, vermoord in geheime gevangnissen of in zee gegooid vanuit militaire vliegtuigen.

U, majesteit, die regeert over een land dat geleerd heeft dat geen nieuwe samenleving kan worden opgebouwd wanneer de misdaden uit het verleden niet zijn bestraft, zult wellicht bij het zien van die jonge gezichten, met eens een nog hele toekomst voor zich, dezelfde vraag stellen die de tienduizenden slachtoffers en nabestaanden dag in dag uit herhalen: Wie bestraft de schuldigen aan deze gruwelijke misdaden?

Wellicht schaaft u zich bij het stellen van die vraag -en dat zou uw bezoek aan Argentinië zin geven- aan de zijde van de mensenrechtenorganisaties die niet zullen toestaan dat ook maar één van de militaire en burgerlijke medeplichtigen vrij en ongestraft blijft rondlopen in eigen land of daarbuiten. ■

Abuelas Plaza de Mayo

Majesteit, een goede manier om uw betrokkenheid bij de slachtoffers van de junta te tonen, is een bezoek te brengen aan de “Abuelas de Plazo de Mayo”.

Deze oma’s van het Meiplein zijn nog steeds op zoek naar hun kleinkinderen die tijdens de junta in Argentinië zijn verdwenen.

Nadat Videla aan de macht kwam, roofde zijn leger talloze jongens en meisjes, soms nog baby’s, om ze vervolgens door te verkopen aan aanhangers van Videla. Een groot deel van deze kinderen is geboren in gevangenschap, nadat hun ouders waren gearresteerd wegens afvalligheid van het militaire regime in Argentinië.

Sommige van hen hebben zelfs lange tijd niet geweten dat ze “geadopteerd” zijn.

Al enkele maanden na de staatsgreep besloten de moeders van de ‘desaparecidos’, en dus de grootmoeders van de geroofde kinderen, elke donderdag voor het presidentiële paleis op de Plaza de Mayo in Buenos Aires te protesteren tegen het Videla-regime en de verdwijning van hun (klein) kinderen. Tevergeefs.

Vijftig abuelas hebben hun kleinkinderen weer in de armen mogen sluiten met behulp van de Amerikaanse genetica Mary-Claire King. Veel andere oma’s wachten en betogen nog steeds...

De (groot)moeders kunnen u als geen ander vertellen wat de laatste dertig jaar van strijd voor gerechtigheid betekend hebben. Ze kunnen u vertellen hoe belangrijk het is dat vergeving geen wisselmunt wordt voor gerechtigheid. Waar verzoening en vergeving beginnen en waar het recht dient te spreken. Hoe gerechtigheid wonden heelt en het volk in de toekomst beschermt tegen geweld, terreur en straffeloosheid. De moeders en grootmoeders weten als geen ander, hoe liefde voor hun kinderen, gelijk is aan liefde voor de mensheid. En hoe belangrijk het is om niet de leugen, maar de waarheid te laten zegevieren om een betere toekomst voor onze kinderen mogelijk te maken.

Majesteit, deze oma’s zullen hun kleinkinderen waarschijnlijk nooit meer zien, maar het zou hen ongetwijfeld troost bieden als u hun, als trotse grootmoeder, een hart onder de riem steekt.

Cooperativa de Mujeres Artesanas de la Villa 31

(Coöperatie van ambachtsateliers van vrouwen)

Het binnenland van Argentinië is het best bereikbaar per vliegtuig. Om bij het vliegveld te komen bevelen we u aan om de trein te nemen bij station Retiro. Op weg naar het station komt u langs Villa 31.

Villa 31 bevindt zich in één van de armste wijken van Buenos Aires, Retiro, naast het gelijknamige station. Het bevindt zich langs de grootste snelweg van de stad, dicht tegen het treinspoor gedrukt. De kleine schuurtjes, die aan ruim 120.000 mensen een onderdak bieden, zijn vanaf de snelweg duidelijk te zien.

Activiste Emma Almirón werkt al sinds de jaren '70 met deze mensen. Zij begon haar werk samen met priester Carlos Mujica, die later vermoord is, omdat de bewindslieden onder Videla zijn werk als opzweepend en subversief beschouwden. Maar hij leeft voort in de gedachten van de mensen aldaar en in een grote muurschildering die één van de muren rondom de wijk decoreert.

Na de moord op Mujica moest Emma stoppen met haar werkzaamheden en zag zich gedwongen in ballingschap te gaan. Toen zij terugkeerde, ontdekte ze dat een aantal van de mensen waar ze vroeger mee gewerkt had er nog steeds was.

In een poging iets te bedenken waarmee een groep vrouwen van Villa 31 per dag in ieder geval genoeg kon verdienen om zichzelf en hun gezin in leven te houden, kwamen ze tot de conclusie dat er één ding was dat eigenlijk iedereen wel kon: kleding maken. Zo ontstond de 'Cooperativa de Mujeres Artesanas de la Villa 31'.

Ze begonnen met een groepje in een soort container; bloedheet in de zomer, lastig te verwarmen in de winter. De vrouwen leerden elkaar wat ze wisten en al snel breidde het groepje zich uit. Er ontstond een netwerk van vrouwen buiten de gemeenschap die kwamen helpen. Zelfs vanuit de rijkere wijken kwamen mensen om de naaitechnieken te helpen verbeteren en beginnerscursussen te geven.

Door dit project heeft nu een groep van rond de 30 vrouwen weer werk en zijn deze vrouwen in staat hun gezin te onderhouden.

In Vogelvlucht

Jan van der Putten

In de alternatieve koninklijke route in Argentinië mag een korte vliegtocht niet ontbreken. Dit programmaonderdeel begint op het Aeroparque Jorge Newbery, het stadsvliegveld van Buenos Aires pal aan de Río de la Plata. Het is het beste een Hercules of een Fokker Friendship te nemen, net als destijds de Argentijnse marinemensen toen ze een onbekend aantal desaparecidos naar hun definitieve bestemming brachten: de bodem van de Río de la Plata of de Atlantische Oceaan.

Ik heb van 1973 tot 1976 in Buenos Aires gewoond. Binnen een week na de staatsgreep wist ik dat het nieuwe regime systematisch gebruik maakte van een effectief wapen om zijn echte of vermeende tegenstanders het zwijgen op te leggen: ontvoering. Waarom liet men hen verdwijnen? Was arresteren niet genoeg? Dat was omdat de militairen geen herhaling wilden van de vernedering van 1973, toen de peronistische president Cámpora op de dag van zijn ambtsaanvaarding alle politieke gevangenen vrijliet. Bovendien konden de militairen daardoor beweren van niets te weten. Hoe konden zij verantwoordelijk worden gesteld voor de verdwijning van mensen die, zeiden ze, waarschijnlijk waren gevlucht of ondergronds gegaan?

In 1978 was ik in Argentinië terug naar aanleiding van het wereldkampioenschap voetbal. Het WK was bedoeld als een PR-operatie. Daarin pasten geen nieuwsgierige journalisten die wilden weten waar de vermisten werden vastgehouden. Vóór de komst van die pottenkijkers moest er een definitieve oplossing komen. De meest gebruikelijke methodes waren executie – waarna de lijken werden verbrand of in een massagraf gestort – en ‘overplaatsing’.

In groepen werden de gevangenen op transport gesteld. Niet in een trein, maar in een vliegtuig. Ze kregen te horen dat ze met het oog op hun overplaatsing een inenting kregen. Onder het verdovende effect van penthotal werden ze 's nachts boven de rivier of de oceaan naakt uit het vliegtuig gegooid. Toen aan de kust van Uruguay lijken begonnen aan te spoelen van zogenaamde Aziaten, werden de droppingen verplaatst naar een zeegebied zonder stromingen naar de kust. Op het moment dat de Nederlandse ambassadeur in Argentinië president Videla een onderscheiding uitreikte, was de vuile oorlog al tot een vuile ontknopung gekomen en kon het voetbalfeest beginnen. ■

Santa Fe

Per vliegtuig aangekomen in Santa Fe, kunt u een spookstad aantreffen, als u oplet. Er zijn verschillende fabrieken en opslagplaatsen die tijdens de crisis van 2001 verlaten zijn door de bazen en nog steeds niet in gebruik zijn. Zo ook het antieke, beeldschone treinstation van Santa Fe. Er rijden geen treinen meer naar dit station. Daklozen bevolken vandaag de dag het station, bekleed met hardhout en marmer. De loketten van het station dienen als uitkeringsloket van de gemeente. Het is net een spookbeeld, een prachtig gebouw, perrons en treinstellen verlaten en slechts van waarde voor duiven en daklozen.

De Suikerplantages van Ledesma

In Santa Fe kunt u de bus of een particulier vliegtuigje nemen naar Tucumán (600 km). Ze zullen u brengen naar een stad die van oudsher verzet pleegde tegen de Spanjaarden (hier is ooit de onafhankelijkheid van Argentinië verklaard van Spanje) maar ook tegen de verschillende militaire dictaturen die dat land teisterden. Ongeveer 300 kilometer verder naar het noorden, in de buurt van Jujuy, liggen de dorpjes Libertador General San Martín en Ledesma.

Carlos Pedro Blaquier is eigenaar van het Ledesma concern. Hij bezit een suikerindustrie met enkele duizenden werknemers en duizenden hectaren suikerplantages. Hij is praktisch eigenaar van het dorp Libertador General San Martín vlak waarbij het dorpje Ledesma ligt. Hij onderhield nauwe banden met de Sociedad Rural Argentina, SRA en met de toekomstig minister van economische zaken na de coup, Martínez de Hoz. De SRA is al ruim 100 jaar de grootste en meest invloedrijke organisatie van landbouwbedrijven. Het huis van Blaquier in Buenos Aires aan de straat Azcuénaga werd gebruikt voor de beraadslagingen ter voorbereiding van de staatsgreep, deze groep noemde zich zelfs de 'Grupo Azcuénaga'.

Luis Aredes was arts in het dorp en ook korte tijd burgemeester. In zijn ambstperiode heeft hij een belasting ingevoerd voor het suikerconcern en grond onteigend om fatsoenlijke huisjes te bouwen voor de arbeiders ter vervanging van de krotten waarin ze woonden.

In de nacht van 24 maart 1976, praktisch op het tijdstip dat de junta bekendmaakte dat de militairen de macht hadden overgenomen, stopten voor het huis van Aredes een aantal vrachtauto's met opschriften van het Ledesma-concern. Zwaar bewapende militairen en politieagenten hebben Aredes afgevoerd. Na een korte vrijlating in maart 1977 werd hij in mei opnieuw ontvoerd en is nooit meer teruggekomen. Aredes was één van de velen die tijdens de voorbereidingen van de staatsgreep op de dodenlijst waren terechtgekomen, een dodenlijst van personen die ogenblikkelijk na de machtsovername definitief moesten verdwijnen, de eerste 'desaparecidos'. Door het hele land vonden in dezelfde nacht lang tevoren geplande ontvoeringen plaats.

In beide dorpen wordt in de nacht van 22 en 24 juli 1976 de stroom uitgeschakeld. Vrachtwagens van Ledesma met militairen lichtten mannen en vrouwen van hun bed om ze vervolgens naar de grootste suikerfabriek van Argentinië te vervoeren. In samenwerking met de fabriek zorgden de militairen ervoor dat er geen spoor van de arrestanten achterbleef. Deze nacht ging de geschiedenis in als 'El Apagón de Ledesma', De Stroomstoring van Ledesma.

Voor de junta waren er in Ledesma nog 152 kleine boeren of coöperaties, na de dictatuur waren er slechts 5 grote suikercentrales over. De militairen van Videla hadden de rest "opgeheven" nadat ze de medewerkers veelal hadden laten "verdwijnen". De moeders van het verdwenen personeel verenigden zich en vroegen net als de moeders in Buenos Aires om opheldering over het lot van hun kinderen. Vorig jaar stierf de laatste 'moeder van Ledesma', Olga, de echtgenote van Aredes. Olga runde in haar laatste jaren een gaarkeuken voor meer dan honderd kinderen en oudere mensen. Zij zette een EHBO-post in een arme wijk op en werkte zelf als tandarts voor bewoners van de sloppenwijken.

Opvallend detail is dat Jorge Zorreguieta, tot de staatsgreep secretaris-directeur van de SRA, zich vandaag de dag als voorzitter van de bond voor suikerproducenten inzet voor hun belangen.

Olga Aredes (links)

Mendoza

De weg tussen Tucumán en Mendoza is prachtig, hij voert langs werkelijk betoverende valleien en landschappen. De vele kleuren van vegetatie en de mineralen in de aarde laten u verkeren in een schilderij met paarse, groene en blauwe bergen en met oranje, roze en groene bloemen. Gigantische cactussen dienen als afwisseling en markeren de hoogten waarlangs men zich begeeft.

In Mendoza bevelen we de koningin aan om de wijk 'La Gloria' op te zoeken.

In deze wijk zijn straatkinderen sinds jaren bezig om uit hun uitzichtloze bestaan te komen door zich te concentreren op hun muzikale ontwikkeling. Zo treft u in deze wijk de groep 'Los Gloriosos Intocables'. Deze murgaband bestaat uit kinderen vanaf zes tot achttien jaar die zich onder leiding van een oud-verzetsman bekwamen in de muziek. Ze gaan naar school en vervullen een dienende taak in hun wijk.

Van de Nederlandse organisatie OLAA ontvingen ze steun en konden ze door een uitwisselingsproject Nederlandse jongeren in hun huis ontvangen en ons land met een bezoek verheugen. Via dit initiatief verzamelden jongeren in Nederland geld voor hun leeftijdsgenoten daar, zodat ze een bus voor in de wijk konden kopen en zodat er misschien ooit asfalt aangelegd zou worden in de straten van de wijk.

In Mendoza heeft het Nationaal Geschenk voor de Argentijnse mensenrechtenorganisaties eveneens initiatieven van vrouwen en jongeren gesteund, alles dankzij de gulle giften van particulieren in Nederland. Als u meer wilt weten doet u er goed aan om het MEDH in Mendoza op te zoeken. Daar zullen ze u zeker een rondleiding langs de verwezenlijkte projecten willen geven.

(Movimiento Ecumenico por los Derechos Humanos, Hoofdkantoor, Moreno 1785 1ffl,1093, Buenos Aires)

Fabriek Bruckman

Op de terugweg vanuit Mendoza naar Buenos Aires, rijdt u dwars door de pampa's. Met een beetje geluk ziet u uit uw raampje het "Noorderlicht". De gaucho's beschouwden dit licht als het kwade licht dat onheil voorspelde. Nu weten we dat het veroorzaakt wordt door een ionisering van moleculen door temperatuursverschillen.

Terug bij Buenos Aires komt u langs fabriek Bruckman. Ook hier is het goed om even halt te houden.

Het zou de koninklijke delegatie sieren wanneer zij de Bruckmanfabriek met een bezoek vereren. Deze textiel fabriek staat symbool voor de strijd van Argentijnse arbeiders tegen de neoliberalistische bedrijfsvoering. Een strijd die ze gelukkig gewonnen hebben.

Op 18 december 2001 ging de Bruckmanfabriek over de kop toen de eigenaars het bedrijf in de steek lieten wegens de economische crisis. Deze crisis was in de eerste plaats te wijten aan de ultraliberale politiek die Argentinië sinds de jaren 70 voerde. De Bruckmanarbeiders gingen hierop over tot een massaal protest, dat onderdeel was van een brede volksoptocht in Argentinië. Ze besloten de dagelijkse leiding van het textielbedrijf in eigen handen te nemen en slaagden erin de arbeidsomstandigheden aanzienlijk te verbeteren.

De Argentijnse overheid stak hier echter een stokje voor en besloot de fabriek tot drie keer toe op zeer brute wijze binnen te vallen. Op 31 oktober 2003 besloot de rechtbank in Buenos Aires Bruckman te onteigenen en in handen van de arbeiders te geven. Opvallend detail is dat het merendeel van de Bruckmanarbeiders bestaat uit vrouwelijke kostwinners.

Een ander bekend voorbeeld van een bedrijf onder arbeiderscontrole is het keramiekbedrijf Zanon.

Bruckman en Zanon zijn samen het boegbeeld van meer dan 200 bedrijven die sinds de economische crisis van 2001 in handen zijn van de eigen arbeiders.

Castelar en INTA

Een van de buitenwijken van Buenos Aires is Castelar. Hier zijn de gebouwen van de INTA, het Nationaal Technologisch Instituut voor Landbouw en Veeveelt, te vinden. Deze gebouwen waren al in de jaren '70 dependances van het ministerie van Landbouw.

“Op het secretariaat van het ministerie van Landbouw was niets bekend over de repressie die plaatsvond”, aldus Jorge Zorreguieta. De krant *Página/12* bracht in een artikel echter naar voren dat de tanks van het leger het gebied rond de INTA-gebouwen binnenreden. Bovendien is hier later een aantal werknemers verdwenen aan de hand van een lijstje dat het Ministerie opstelde. Je zou kunnen zeggen dat de INTA-gebouwen het symbool zijn van de rol die Jorge Zorreguieta ten tijde van het militaire bewind vervulde.

Marta Sierra was één van de medewerkers die 30 jaar geleden, enkele dagen na de staatsgreep verdween. Militairen ontvoerden haar onder het oog van haar pasgeboren baby en haar driejarige zoontje. Het ministerie omschreef haar als “lastig” omdat zij lees- en schrijfles gaf aan analfabeten die werkten in en om de INTA-gebouwen.

Haar twee zonen zijn zonder hun moeder opgegroeid. Hun kinderen kennen hun oma alleen van een foto en niemand kan ergens bloemen voor haar neerleggen.

Daarom zou een bezoek van de koninklijke familie een zeer welkom gebaar zijn. Een gebaar van betrokkenheid bij het leed uit het verleden en de strijd van vandaag voor rechtvaardigheid. Het leggen van een bloemenkrans bij de INTA-gebouwen zou een signaal geven aan de wereld, opdat de waarheid naar boven zal komen.

Hoge functionarissen van de INTA met de minister van landbouw, Jorge Zorreguieta.

Door Buenos Aires

Bij terugkomst zijn er in Buenos Aires nog minstens twee belangrijke plekken waar u als blijk van medeleven een bloemenkrans kunt leggen.

Rijdend door Buenos Aires kan het zijn, dat u bijzondere posters en pamfletten opvallen. Dat zijn posters van de groep 'Mujeres Públicas'. Anders dan de naam doet vermoeden, gaat het niet om prostituees, maar om een initiatief van vrouwen die de publieke en openbare ruimten opzoeken om maatschappelijke en politieke issues vanuit een vrouwenperspectief te benaderen. Ze maken er maatschappijkritische posters die vergelijkbaar zijn met 'LOESJE' in Nederland. Het Nederlandse 'XminY-solidariteitsfonds' steunt de 'Mujeres Públicas'.

Terwijl u rondgereden wordt, leest u misschien iets van ons alternatieve routevoorstel en leest u over de economische gevolgen van de dictatuur voor dit land, en hoe de mensen zich er, creatief en initiatiefrijk, bovenop geworsteld hebben.

Daarom raden we u aan om een aantal goede asambleas (een soort buurtcomités) te bezoeken. U zou kunnen besluiten om de asamblea 'San Telmo' of 'Pueyrredon' te bezoeken. Deze wijken verschillen van elkaar wat betreft populatie, maar hebben gemeen dat er veel aandacht is voor burgerinitiatieven en inspraakprocedures.

De buurtgenoten hebben via deze asambleas allerlei gezamenlijke en coöperatieve initiatieven ontwikkeld, zoals bakkerijen, werkateliers, groentetuinen, huizenbouw, reparatie van huizen, kinderopvang (vaak voor ouders die als cartoneros werken), het organiseren van het werk van de cartoneros, die bruikbaar afval verzamelen en verwerken. Als het gaat om organisatievermogen en het stimuleren van eigen verantwoordelijkheid, dan zijn deze asambleas een prima voorbeeld.

Ook kunt u La Asamblearia gaan opzoeken. Dit is een coördinerend distributiecentrum voor alternatieve producten die afkomstig zijn van kleine producenten, door arbeiders doorgestarte fabrieken en coöperaties. La Asamblearia houdt zich bezig met het verkopen van deze producten.

(La Asamblearia ,3 de febrero 3552, C1429BFP, Ciudad de Buenos Aires)

El Olimpo, Floresta, Buenos Aires

Saskia van Drunen

In het hart van de wijk Floresta in Buenos Aires bevindt zich een gebouw dat onder buurtbewoners en mensenrechtenorganisaties bekend staat als 'El Olimpo'.

El Olimpo was de naam van het geheime detentiecentrum dat tijdens de militaire dictatuur van 1976-1983 in dit gebouw werd opgezet. Het detentiecentrum, dat in gebruik was van augustus 1978 tot februari 1979, maakte deel uit van een circuit van clandestiene detentiecentra in de stad: 'Garage Azopardo', 'Club Atlético', 'El Banco' en 'El Olimpo'. Wanneer het ene centrum ontmanteld werd, werden de gevangenen ofwel vermoord ofwel naar het volgende centrum overgebracht. In al deze geheime centra werden de gevangenen gemarteld en in erbarmelijke omstandigheden vastgehouden. Meestal waren ze permanent geblinddoekt en vastgeketend. Niemand wist waar ze waren: voor de buitenwereld waren ze 'verdwenen'. Volgens officiële cijfers hebben ongeveer duizend gevangenen in 'El Olimpo' vastgezeten. Slechts zo'n honderd mensen hebben hun gevangenschap overleefd. De overigen zijn deel uit gaan maken van de lange lijst van 'vermisten'.

Het gebouw werd met de terugkeer van de democratie herkend door overlevenden, en door de Waarheidscommissie toegevoegd aan de lijst geheime detentiecentra die tijdens de dictatuur in het hele land waren opgericht. Toen werd ook de naam bekend waarmee de militairen aan de plek refereerden: El Olimpo. De naam was verzonnen door de militairen en politiemannen die in het clandestiene centrum de dienst uitmaakten. Ze beschikten volledig over het leven van de gevangenen en voelden zich kennelijk net zo onoverwinnelijk als de goden van de Olympus.

De aanwezigheid van El Olimpo heeft grote invloed gehad op de inwoners van de wijk Floresta. Voordat het gebouw tot clandestien centrum werd omgebouwd, had het een centrale functie in de wijk. Het diende lange tijd als eindstation van de tramlijndienst die de wijk met de rest van de stad verbond, en vanaf de jaren zestig werd het de terminal van een veel gebruikte buslijn. Bovendien bevonden zich tegenover het gebouw woningen en op vijftig meter afstand een lagere school. Mensen liepen er dagelijks langs. Vanaf 1977 werd langzaam maar zeker het gebouw ingericht als geheim detentiecentrum. Er werden cellen gebouwd en de ramen werden dicht geplamuurd. Nieuwsgierige omstanders werden weggestuurd en het gebouw werd steeds verder afgeschermd. Buurtbewoners spreken van een constante angst in die tijd: auto's die midden in de nacht het parkeerterrein van het gebouw nog op kwamen rijden en met groot licht schenen om eventuele pottenkijkers af te schrikken.

In 1995 werd het gebouw weer door de politie in gebruik genomen om voertuigen te controleren. Naar aanleiding hiervan begonnen buurtbewoners en mensenrechtenorganisaties zich te mobiliseren. Ze eisten het vertrek van de politie en

de officiële erkenning van 'El Olimpo' als 'herinneringsplek'. Aan die eis is in oktober 2004 voldaan. De politie heeft inmiddels een ander gebouw toegewezen gekregen, en El Olimpo moet een museum worden voor de herinnering aan het dictatoriale regime van 1976-1983. Wijkorganisaties, overlevenden van 'El Olimpo', mensenrechtenorganisaties en functionarissen van de overheid zijn sindsdien in gesprek met elkaar over wat voor soort herinneringsplek het moet worden. ■

ESMA

('Escuela de Mecanica de la Armada', Technische School van de Marine)

Wie een goed beeld wil krijgen van de verschrikkingen die plaatsvonden tijdens de junta in Argentinië, doet er goed aan om de Esma in Buenos Aires te bezoeken.

De Esma, een voormalige marineschool, fungeerde tijdens de dictatuur als berucht detentie- en martelcentrum. Naar schatting hebben hier tussen 1976 en 1979 5000 tegenstanders van het Videla-regime vastgezet, van wie het merendeel nooit meer is teruggezien. De lijken van deze gevangenen zijn per vliegtuig in zee geworpen of op andere ontoegankelijke plekken verborgen.

Opvallend detail is dat de Esma op steenworp afstand is gelegen van River Plate, het stadion waar in 1978 plechtigheden rondom het WK voetbal plaatsvonden alsook de finale Nederland-Argentinië. Ironisch genoeg kwam het martelcentrum hierdoor wel in de aandacht van de wereldpers.

Auteur Miguel Bonasso schreef een aangrijpend boek over de ervaringen van Jaime Dri die uit de ESMA wist te ontsnappen. Overigens was hij degene die als reactie op het ingezonden stuk uit 2001, waarin Jorge Zorreguieta zijn deelname aan de junta uitlegde, een artikel in Trouw publiceerde. Hierin rekent hij met uiterste precisie af met de leugens die Zorreguieta over zijn rol verkondigde.

Eind 2005 eiste een Argentijnse procureur de arrestatie van 295 politieagenten en militairen die tijdens de junta mogelijk hebben meegewerkt aan opsluitingen, martelingen en verdwijningen en die allen betrokken waren bij de Esma. Hun betrokkenheid bij de verdwijning van 614 toenmalige gevangenen is voorwerp van onderzoek bij het Argentijnse Hoogerechtshof.

De Esma doet vandaag de dag, op verzoek van president Néstor Kirchner, dienst als herdenkingscentrum.

River Plate

Alle ogen zijn op U gericht

Roelf Haan

Majesteit, u bezoekt, officieel en privé, het land dat aan de Spaanse taal in een nieuwe en verschrikkelijke betekenis, het woord ‘desaparecidos’ heeft toegevoegd. Via de massamedia zullen miljoenen mensen volgen waar u gaat, wie u ziet en wie u spreekt. De huidige Argentijnse president Néstor Kirchner is de eerste sinds de militaire dictatuur die met recht uw gids kan zijn. Hij heeft oog voor de straffeloosheid waarin duizenden schuldigen in dat land nog steeds vrijuit gaan. Maar die hypotheek op de ontwikkeling van de Argentijnse samenleving is nog steeds niet afgelost.

U onderschrijft niet alleen Nederlandse normen en waarden, maar heeft ook altijd het grote belang gezien van de internationale rechtsorde in onze globaliserende wereld. ‘Het Oranjestraat staat buiten de partijpolitiek, maar heeft zich op zijn beste momenten nooit afzijdig gehouden van de strijd om beginselen en om grondrechten. Het grondmotief van de vader des vaderlands Willem van Oranje was niet de protestantse godsdienst. Hij wilde de ‘tirannie verdrijven’ van de martelpraktijk van de inquisitie.’

Onder die inquisitie, in oneindig meer systematische vorm en met gebruik van moderne technische middelen, lijdt het Argentijnse volk nog heden. Door de vermissing van zovelen, die gruwelijk zijn omgebracht en door de straffeloosheid van de talloze schenders van mensenrechten die nog macht uitoefenen en angst zaaien. Maar tevens door de gevolgen van de economische politiek van de militairen, die het enige doel was van de staatsgreep op 24 maart, nu 30 jaar geleden, maar die niet voorbij is doordat die politiek sinds 1983 eenvoudig is voortgezet. Het eens zo welvarende Argentinië zag in de 21ste eeuw de helft van zijn bevolking onder de armoedegrens gebracht. Argentinië is een ander land geworden, ondanks de recente opleving van een aantal macro-economische indicatoren.

Naast het Nationaal Geschenk dat gebruikelijk is bij het huwelijk van een kroonprins en dat rond 2 februari 2002 ten goede kwam aan doelen in de Nederlandse samenleving, was er ook het Nationale Geschenk ten behoeve van Argentinië. Het Nederlandse volk heeft hieraan ruimhartig gegeven, met een gemiddelde gift van ruim € 40. Zo hebben wij de feestvreugde willen verdubbelen: door te denken aan beide zijden van deze verbintenis. Reeds in 2002 konden wij vijftien projecten in Argentinië ondersteunen; het vorig jaar zijn daar nog een zestal aan toegevoegd. De ellende in de volkswijken, zoals bijvoorbeeld in Quilmes bij Buenos Aires, de criminaliteit en het geweld tegen vrouwen en kinderen dat er dagelijkse praktijk is, zijn gevolgen van de fundamentele economische en morele ontwrichting van de Argentijnse samenleving sinds de coup.

Het Nederlandse geld is grotendeels gegaan naar de historische mensenrechtenorganisaties, die hun moedige strijd voor de democratisering van Argentinië begonnen in de beginjaren van het militaire terreurbewind en die tot op heden een onmisbare factor zijn gebleven voor een betere toekomst. U kunt ze niet alle bezoeken, maar de vrouwengroepen van het bisdom Quilmes in Buenos Aires, hebben zich bereid verklaard u hartelijk te ontvangen. ■

La Plata

Op de voorlaatste dag, nodigen we u uit om langs La Plata te gaan. Deze inmiddels behoorlijk grote stad, was tijdens de laatste dictatuur in Argentinië een brandhaard van verzet en staatsterreur. Hier vindt u bij het gemeentehuis een marmeren herdenkingsplaat.

Eén van de gruwelijkste episoden in de geschiedenis van de Videladictatuur is ongetwijfeld “de nacht van de potloden”. Wij vragen u, majesteit, om een moment stil te staan bij ‘la noche de los lapices’.

Dat de militairen uiterst agressieve methoden hanteerden om de linkse oppositie monddood te maken, blijkt uit de gebeurtenissen in september 1976. Op 4 september ondervroeg de militaire politie studenten van het ‘Nationaal College La Plata’ naar aanleiding van hun protesten tegen de junta. Op 16 september pakte een paramilitaire groep op brute wijze zeven tieners op waarna ze de scholieren in een concentratiekamp opsloten. De militairen verkrachtten dagelijks en martelden de jongens en meisjes gedurende enkele maanden. Zes van de zeven tieners kon dit nooit meer navertellen.

De scholieren werden het slachtoffer van deze brute daden omdat zij simpelweg opkwamen voor hun eigen rechten en belangen. Zij probeerden te bewerkstelligen dat eenieder in Argentinië de mogelijkheid zou hebben om te kunnen studeren, ongeacht sociale positie. Verder pleitten zij voor het behoud van een OV-studentenkaart en spraken zij zich uit tegen de staatsgreep.

Ieder jaar herdenken Argentijnse jongeren op 16 september de verdwijning van hun leeftijdsgenoten.

Majesteit, het zou u sieren wanneer u de scholieren herdenkt, die zo dapper opkwamen voor rechten die voor ons zo vanzelfsprekend lijken, maar dit destijds met de dood moesten bekopen.

De marmeren herdenkingsplaat bij het gemeentehuis in La Plata houdt de herinnering van slachtoffers van de junta in leven. Hun nabestaanden zoeken nog steeds. Zo staat ook de naam van dokter Samuel L. Slutzky op deze plaat. Hij werd in juni 1977 ontvoerd; de dag na zijn ontvoering werd hij al oneervol ontslagen wegens het niet verschijnen op zijn werk. Zijn patiënten en zijn kinderen missen hem voor altijd. Zijn kinderen evenals vele andere nabestaanden wonen in Nederland na uit Argentinië gevlucht te zijn tijdens de dictatuur.

Op 24 maart 2006 wordt er een gezondheidscentrum geopend in La Plata dat naar Dr. Samuel Slutzky vernoemd is.

Economie in grote stappen

Zoals in heel Zuid-Amerika bepalen de machtigen de economie. Dit begon met het terugdringen van de indiaanse bevolking die ze vervolgens als slaven gebruikten. Argentinië bleek uitermate geschikt voor het verbouwen van graan en dat werd en bleef het belangrijkste exportproduct. Kolonisten namen uitgestrekte landerijen in beslag en deze zijn van generatie op generatie overgedragen.

In het begin van de twintigste eeuw was Argentinië een van de meest welvarende landen ter wereld met een groot spoorlijnenstelsel om de landbouwproducten naar de havens te vervoeren. Buenos Aires was vergelijkbaar met de grote Europese steden van weleer. Daarnaast leefde echter een groot deel van de bevolking in bittere armoede en deze immense verschillen tussen arm en rijk zijn nog steeds niet verdwenen. De strijd tussen arm en rijk heeft het aanzien van de twintigste eeuw in Argentinië bepaald en is nog volop aan de gang. De drie-eenheid van landeigenaren, leger en de katholieke kerk heeft vrijwel altijd samengewerkt om het volk onder de duim te houden. Rond 1930 was 70% van de landbouwgrond in handen van 1% van de bevolking.

Hoewel er enige industrialisatie heeft plaatsgevonden, is die nooit echt van de grond gekomen. Het merendeel van de industrie was in buitenlandse, meest Engelse handen. Dit leverde relatief weinig banen en de winst verdween weer naar het buitenland.

De belangrijkste exportproducten bleven graan, rundvlees en wol. Deze producten komen uit de pampa's net ten zuiden van Buenos Aires. De streken rond Mendoza met wijn en rond Tucumán met suiker zijn altijd armer gebleven. De vraag naar graan is altijd wisselvalig geweest en droge jaren droegen hun steentje bij aan steeds weer optredende recessies. Steeds werd meer geld geleend.

In de aanloop naar de coup van 1976 werd bewust aangestuurd op het volledig richten van de economie op de landbouw, voornamelijk de graanproductie. De coup werd dan ook voor grote mate vanuit de grote landbouwproducenten gesteund en zelfs gestuurd.

Hun vertegenwoordiger in de regering was Jorge Zorreguieta. De regering schafte subsidies voor de industrie af. Dit leek even goed te gaan door drie goede oogstjaren, toen stortte de economie volledig in. De buitenlandse schuld liep torenhoog op. Deze klap is het land nu nog niet te boven.

De afgelopen 10 jaar is de economische groei gemiddeld uitgekomen op ongeveer 1,5% per jaar wat erg laag is.

Het doel van de civiel-militaire coup van 24 maart 1976

Roelf Haan

De Argentijnse militairen deden de wereld aanvankelijk geloven dat hun staatsgreep tot doel had de 'democratie' te waarborgen, omdat militair ingrijpen noodzakelijk zou zijn om de gewapende guerrilla uit te schakelen. Deze voorstelling van zaken was vals. Het enige doel van de dictatuur was dat men een rigoureuze economisch ongelijkheidsmodel aan de samenleving wilde opleggen, dat anders door legitieme en brede maatschappelijke weerstand zou zijn tegengehouden. Over deze analyse zijn zowel economen, juridische deskundigen als historici het eens. De strijd tegen de 'marxistische opstand' was een voorwendsel. De Russische generaal Baiko ontving in 1979 een hoge Argentijnse militaire onderscheiding; zijn lofrede op Lenin oogstte daarbij groot applaus.

De gewapende opstandige groepen in Argentinië, die volgens de militairen het doelwit waren van de dictatuur, hebben zelfs op hun hoogtepunt altijd minder dan 1000 leden geteld. Van een burgeroorlog was geen sprake; nergens heeft de guerrilla ooit een zone van het land in handen gehad. Voor zijn dood verklaarde Perón, die over directe kennis beschikte omtrent de gewapende groepen, dat politie-ingrijpen voldoende was deze te bedwingen. Reeds vóór de coup werden echter in de provincie Tucumán duizenden burgers ontvoerd en naar martelkampen gebracht, onder wie studenten en professoren en vele suikerrietarbeiders, terwijl zich daar slechts enkele tientallen guerrillero's ophielden. In januari 1976, twee maanden voor de staatsgreep, stelt Videla 'de absolute onmacht van de gewapende organisaties en het militaire onvermogen van de subversieve groepen' vast.

Die staatsgreep diende dan ook uitsluitend het gezamenlijke economische doel van de militairen en het ministersteam van Martínez de Hoz, de burgerlijke 'superminister' in de junta. Het voorwendsel van de gewapende subversie werd voortdurend levend gehouden, doordat gevangenen op straat werden losgelaten en vermoord, zodat de pers de volgende dag kon 'berichten' over alweer een 'gewapend treffen'.

Argentinië, ooit een land met 500.000 inwoners en in het bezit van 50 families, handhaafde zijn lange traditie van bloedige onderdrukking van de bevolking, voor zover die niet behoort tot die oorspronkelijke families en hun bondgenoten. De ontwikkeling van de nationale economie had het volk, dat sinds de 19e eeuw met miljoenen Europese immigranten was aangegroeid, mondig gemaakt. Deze economische ontwikkeling moest worden teruggedraaid: naar het 19e-eeuwse model van de landbouwexport in handen van de grote grondbezitters. De 'reorganisatie van het nationale proces' moest zo grondig worden aangepakt, dat die onomkeerbaar zou zijn. Dat verklaart de omvangrijke armoede in het Argentinië van 2006.

Dit model van 'internationalisering' werd voor de internationale publieke tribune voorgesteld als een eis van het liberalisme. De liberale 'normen en waarden' van de Argentijnse landbouwfamilies zijn echter tegengesteld aan wat daaronder in Europa wordt verstaan. Reeds Juan Bautista Alberdi, mede-auteur van de Argentijnse grondwet van 1853, verwoordde dat zo:

'De Argentijnse liberalen hebben een platonische liefdesverhouding met een godheid die zij nooit hebben gezien of ook maar kennen; het liberalisme, als houding van respect voor het meningsverschil van anderen dat tegen ons belang in gaat, is iets waarvoor geen plaats is in het hoofd van een Argentijnse liberaal. De dissident is vijand; de afwijkende mening is oorlog, vijandigheid, die machtigt tot repressie en tot doden'. ■

Bossen voor Nederlands Veevoer

Nederlanders eten varkens, varkens eten soja, soja wordt verbouwd in (o.a.) Argentinië. Hiervoor worden met grote snelheid enorme oppervlakten bos gekapt in het noorden in de provincie Santiago del Estero, ruim 300.00 hectaren in de laatste jaren. De Wichi indianen verliezen hun leefgebied.

Ook de kolonisten van Nederlandse komaf in Tres Arroyos in de provincie Buenos Aires zijn op sojateelt overgeschakeld.

Boeren verbouwen vrijwel alleen transgene soja. De Amerikaanse chemiemultinational Monsanto heeft een geniaal concept ontwikkeld; het bestrijdingsmiddel Roundup dat alles doodt, behalve hun transgene soja. Dat is win-win, voor Monsanto en Monsanto dan. Monsanto levert ook nog de landbouwmachines! De boeren moeten elk jaar nieuw zaad kopen want deze soja levert zelf geen zaad.

Jaarlijks exporteert Argentinië 35 miljoen ton soja, wat neerkomt op 900 kilo per Argentijn. Nederland is een grote importeur van deze soja. De sojaproductie is de afgelopen 15 jaar met 5% per jaar gestegen. En niet voor onze tampeh en tofu of om de honger in de wereld te stillen.

Nature strikes back. Bacteriën en onkruid worden resistent, zodat steeds meer bestrijdingsmiddel nodig is. De bodem verhardt waardoor deze onbruikbaar wordt en onder water komt te staan (dan is watermanagement te laat). Bij mensen treden leukemie op, diarree, en oogziekten. Vee gaat dood. Door de monocultuur slaat sojaroest toe die grote delen van de oogst kan vernietigen zoals in Brazilië en Paraguay al is gebeurd.

Er is een lange reeks Nederlandse bedrijven betrokken bij de hele keten van soja van zaai tot bord: de Rabobank, handel, veevoederbedrijven, mesterijen, supermarkten en uiteindelijk de Nederlandse consument. Is dit neokolonialisme of niet? O nee, dit heet getuwoordig globalisering.

Deze verwoesting levert nauwelijks werk op. Duizenden hectaren soja kunnen door slechts enkele mensen bewerkt worden met behulp van machines. Dit betekent dat een handjevol grootgrondbezitters en multinationals geld verdient aan gigantische vernietiging van grote oppervlakten natuurgebieden. Ruim 100.000 kleine boeren hebben de laatste jaren hun bedrijven moeten verlaten en waarschijnlijk verruild voor de sloppenwijken. Daar helpt geen microkrediet tegen.

Greenpeace Argentinië en andere organisaties voeren een ongelijke strijd tegen het kappen van de bossen voor de aanplant van soja. De Nederlandse organisatie XminY steunt projecten in Argentinië ter bevordering van bewustwording van de nadelen van genetisch manipuleerde gewassen.

Marta Sierra was een jonge moeder, ze werkte voor het ministerie van Landbouw. Ze gaf bijles lezen en schrijven aan volwassenen buiten werktijd. Ze werd op 30 maart 1976 door paramilitairen ontvoerd. Haar pasgeboren zoontje Guido en zijn broertje Nicolas hebben nooit meer iets van haar gehoord.

Help haar kinderen, Guido en Nicolas, om via juridische wegen de waarheid te vinden over het lot van hun moeder en de schuldigen voor de rechter te brengen.

Gironr: 9558339 t.n.v. HIJOS, Amersfoort o.v.v. 'Voor Marta'.